

REGERINGEN

Socialdepartementet

Regeringsbeslut

III:5

2010-03-25

S2010/2665/ST
(delvis)

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att utveckla ett nationellt instrument som underlag för behovsbedömning

---

Regeringens beslut

Socialstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting samt andra organisationer som är berörda, utveckla ett nationellt instrument som underlag för bedömning av biståndsbehov samt en tillhörande manual. Socialstyrelsen får disponera 1 500 000 kronor år 2010 för uppdraget från utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 5:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken anslagspost 14. Medlen utbetalas efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Socialstyrelsen ska senast den 20 februari 2013 lämna en rapport till regeringen avseende uppdraget.

Ärendet

Riksdagen har i enlighet med regeringens förslag i Budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 9, bet. 2009/10:SoU1, rskr. 2009/10:131) beslutat att avsätta 90 000 000 kronor för år 2010 och 80 000 000 kronor årligen för 2011 och 2012 för att stärka den nationella värdegrunden inom äldreomsorgen. Regeringen har den 25 februari 2010 beslutat överlämna propositionen Värdigt liv i äldreomsorgen (prop. 2009/10:116) till riksdagen. I propositionen redogör regeringen bland annat för behovet av att utveckla ett nationellt instrument som underlag för bedömning av bistånd. För år 2010 avsätts 1 500 000 kronor för ändamålet. Regeringen avser att tilldela sammanlagt 3 000 000 kronor för åren 2011 och 2012 under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet.

Bakgrund

Kommunernas handläggning av ansökningar av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) styrs av förvaltningslagen (1986:223) och socialtjänstlagen. Förvaltningslagen innehåller grundläggande bestämmelser om förvaltningsmyndigheters handläggning av ärenden. Handläggningen av ett ärende utgår från den enskildes ansökan och en viktig del i utredningen är, enligt förarbeten till socialtjänstlagen, den äldre personens egen beskrivning och bedömning av sin livssituation.

I dag förekommer relativt många olika arbetssätt och även bedömningsinstrument av skiftande karaktär runt om i landet. Många kommuner arbetar med att utveckla egna system för behovsbedömning medan andra kommuner använder etablerade och standardiserade bedömningsinstrument av olika slag. Av tillsynsrapporter framgår att det är vanligt med kommunala riktlinjer för biståndsbedömningen. Dessa styr i hög grad vilka insatser som beviljas. Av Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsynsrapport 2008 framgår att de äldre inte får delta i planeringen av sina insatser i tillräcklig omfattning. En viktig princip för socialtjänsten är helhetssyn. Helhetssynen innebär att en individs totala situation och omgivning ska beaktas i skilda behandlings- och servicesammanhang. Enligt ny rättspraxis ska även faktorer som den enskildes upplevelse av oro och ensamhet beaktas i bedömningen av rätten till en insats. Det är viktigt att detta sker på ett rättssäkert och enhetligt sätt över hela landet.

Närmare om uppdraget

Behovsbedömningen när det gäller insatser enligt socialtjänstlagen ska ta sin utgångspunkt i en helhetssyn med fokus på den enskildes behov och situation. Bedömning av rätten till bistånd bör därför göras på ett sätt så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och baseras på den äldre personens egen beskrivning och bedömning av sin livssituation. Beroende på vad en ansökan avser kan såväl fysiska och praktiska behov, som psykiska och sociala behov behöva uppmärksammas. Exempelvis kan den äldre personens upplevelse av otrygghet behöva uppmärksammas.

För att minska skillnaderna i landet i vilket stöd olika kommuner ger till äldre och få en mer likvärdig äldreomsorg ska ett nationellt instrument som underlag för behovsbedömning tas fram. Instrumentet ska fungera som ett stöd för biståndshandläggaren i utredningen av den enskilda äldre personens funktionsförmåga och behov, och för vilken insats som kan tillgodose behovet. Nödvändiga uppgifter ska kunna dokumenteras på ett mer strukturerat, standardiserat och därmed mer likartat sätt över hela landet. Instrumentet ska göra det lättare att visa vilka insatser som är lämpliga i förhållande till personens behov. Det kommer dock att vara frivilligt för kommunerna att använda det nationella behovsbedömningsinstrumentet.

Den nationella värdegrunden ska återspeglas i det nationella instrumentet som underlag för behovsbedömning. Kommunernas handläggning av ansökningar om bistånd bör grundas på de värderingar som uttrycks i bl.a. den nationella värdegrunden. I uppdraget ingår att ta fram rutiner för förenklade utredningar när behoven av insatser endast omfattar enklare hjälpinsatser, som exempelvis inköp, tvätt och andra hushållsgöromål. Utredningar, bedömningar och beslut som rör sköra personer kräver särskild noggrannhet. Instrumentet ska göra det tydligare för den äldre personen vad som ligger till grund för biståndsbeslutet. Med hjälp av det nationella instrumentet, som underlag för behovsbedömning, ska insatsernas effekter i förhållande till den utredning som gjorts kunna utvärderas. Det nationella instrumentet som underlag för behovsbedömning ska vara grundat på bästa möjliga kunskap.

Vid utarbetande av det nationella instrumentet för behovsbedömning med tillhörande manual ska Socialstyrelsen bl.a. beakta vad som tidigare framkommit i länsstyrelsernas och Socialstyrelsens förstärkta tillsynsuppdrag av äldreomsorgen och det fortsatta uppdraget om en nationell tillsyn av vård och omsorg om äldre (S2009/7143/ST). I tillsynsuppdraget ingår bl.a. att granska rättssäkerhetsfrågor vid bedömning av rätten till biståndsinsatser. Uppdraget ska vidare samordnas med det pågående uppdraget till Socialstyrelsen att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting utveckla ett nationellt system för öppna jämförelser inom vården och omsorgen om äldre (S2006/7202/ST och S2007/518/ST) och med uppdraget om att utveckla ett nationellt fackspråk inom vård och omsorg.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Karin Hellqvist

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/KL
Finansdepartementet/KE
Kammarkollegiet
Statskontoret
Ekonomistyrningsverket
Sveriges Kommuner och Landsting